

ביאור הדף מסכת בבא בתרא דף ק'

במשנה התבאר שאדם שנטל לשדהו את דרך הרבים, וכנגדה נתן להם דרך מן הצד מה שנתן נתן ואת שלו לא יקבל בחזרה. ושואלת הגמרא שאם באמת שנתן הוא שלא כדין והחלפת הדרך לא חלה, מדוע אינו יכול להשיב לרבים את הדרך שלהם בחזרה וליטול את שלו, ועונה הגמרא שהמשנה היא כדעת אליעזר, כפי שהתבאר בברייתא שאמר ר' יהודה משום רבי אליעזר שרבים שבררו דרך לעצמם מה שבררו ברו.

ותמהה הגמרא וכי לדעת רבי אליעזר רבים הותר להם לגזול, וביאר רב גידל בשם רב שמדובר שאבדה להן דרך באותה שדה, ולכן מותר להם ליטול דרך אחרת באותה השדה.

ושואלת הגמרא אם כך מדוע אמר רבה בר רב הונא בשם רב שאין הלכה כרבי אליעזר, הרי כיון שהרבים איבדו דרך מדוע אינם יכולים ליטול דרך אחרת בשדה. ועונה הגמרא שבאמת רבה בר רב הונא לא סבר בדעת רב שמדובר שהרבים איבדו דרך בשדה, אלא שדעתו של ר' אליעזר שאף אם הם לא איבדו דרך בשדה והם ביררו דרך בשדה מה שביררו ביררו.

ולדעת רבה בר רב הונא, טעמו של ר' אליעזר שרבים שביררו דרך לעצמם מה שביררו ביררו הוא מחמת הדין שאמר רב יהודה שמצד שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו.

ושואלת הגמרא לדעת ר' אליעזר שהרבים שביררו דרך לעצמם הם מוחזקים בה, במה הם קנו אותה שתהיה להם זכות בדרך הזו. והרי לא יתכן שבדיבור שבררו לעצמם את הדרך הם קנו על ידו את הדרך.

ומבאר הגמרא שלדעת ר' אליעזר הם קנו את הדרך בהילוך, וכפי ששינו שדעת ר' אליעזר שאדם שקנה שדה והלך בקרקע לארכה ולרחבה קנה מקום הילוכו. אך לדעת חכמים אין הילוך מועיל כלום עד שיחזיק בשדה.

ואמר ר' אלעזר שטעמו של ר' אליעזר שהילוך קונה הוא שלומד זאת מהפסוק שאמר הקב"ה לאברהם "קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה".

אך לדעת חכמים הקב"ה אמר את זה משום חביבותו של אברהם לפניו, שעל ידי שילך בארץ ישראל היא תהיה לבניו כירושה ולא כאילו הם כובשים אותה, אך באמת אין הילוך קונה בכל מקום.

ואמר ר' יוסי בר' חנינא שאמנם לדעת חכמים קרקע אינה נקנית בהילוך, אבל אף הם מודים לר' אליעזר ששביל של כרמים נקנה בהילוך כיון שזהו השימוש שבו שהרי הוא עשוי להילוך, ודבר נקנה בדרך הנאתו.

ומביאה הגמרא שהיה מעשה שאדם מכר שביל של כרמים לחבירו ובאו לפני רב יצחק בר אמי ואמר להם ששיעור רוחב הדרך הוא שאדם יוכל ללכת שם כשעל גבו משא של זמורות, ויוכל להסתובב איתם לכל צד ולא יגעו בכרמים.

אמנם אומרת הגמרא שזה דווקא אם יש מחיצות בצידי השביל, אבל אם אין מחיצות מספיק שביל ברוחב שיוכל ההולך בו להרים רגל אחת ולהניח את השניה.

במשנה התבאר שדרך היחיד היא ד' אמות. ומביאה הגמרא ברייתא שדעת אחרים ששיעור דרך היחיד היא כדי שיעבור חמור במשאו ואמר רב הונא שהלכה כאחרים.

ברייתא נוספת מביאה הגמרא שדעת דייני גולה שרוחב דרך היחיד היא שני גמדים ומחצה (שהם שיעור של אמות קטנות, ויש אומרים אמות רגילות), ואמר רב הונא שהלכה כדייני גולה ושואלת הגמרא שהרי אמר רב הונא השלכה כאחרים, ועונה הגמרא ששיעור ב' גמדים ומחצה, הוא השיעור שיעבור חמור במשאו.

במשנה התבאר שרוחב דרך הרבים הוא שש עשרה אמה. ומביאה הגמרא ברייתא שאומרת שדרך היחיד ארבע אמות, דרך מעיר לעיר שמונה אמות דרך הרבים שש עשרה אמות דרך ערי מקלט שלשים ושתים אמות.

עמוד ב'

והביא רב הונא מקור למה שדרך ערי מקלט כפולה מדרך הרבים שנאמר עליה בפסוק "תכין לך הדרך" ודרך משמע ט"ו אמה והתוספת הדרך משמע עוד ט"ו אמה.

במשנה התבאר שדרך המלך אין לה שיעור. ומבארת הגמרא שהמלך פורץ גדר לעשות לו דרך ואין מוחים בידו.

במשנה התבאר שדרך הקבר אין לה שיעור. ומבארת שהטעם הוא משום כבוד המת.

במשנה התבאר שדייני ציפורי אמרו שהמעמד זה דרך בת ד' קבין. ומביאה הגמרא ברייתא שאומרת שהמוכר קברו או דרך קברו או מקום מעמדו או בית הספדו באין בני משפחה וקוברין אותו על כרחו ומבטלים את המכירה משום פגם משפחה.

מביאה הגמרא ברייתא שאומרת שאין פוחתים משבעה מעמדות ומושבות למת כנגד מה שנאמר בקהלת שבעה פעמים את הלשון הבל "הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל".

ומביאה הגמרא ששאל רב אחא בנו של רבא את רב אשי כיצד עושים את המעמדות והמושבות, והשיב לו רב אשי שעושים זאת כפי שמופיע בברייתא שאמר רבי יהודה ביהודה שבראשונה לא היו פוחתין משבעה מעמדות ומושבות למת כגון עמדו יקרים עמודו שבו יקרים שבו. ומביאה הגמרא את המשך הברייתא שאמרו לו שאם כך אף בשבת מותר לעשות כן.

ומספרת הגמרא שאחותו של רמי בר פפא הייתה נשואה לרב אויא וכאשר היא נפטרה הוא עשה לה מעמד ומושב. ואמר רב יוסף שהוא טעה בשני דברים, א' שאין עושין מעמד ומושב אלא בקרובים למת והוא עשה אף ברחוקים. וב' שטעה שעושין מעמד ומושב רק ביום הראשון לאבלות והוא עשה גם ביום השני.

ואב"י הוסיף שר' אויא טעה בדבר שלישי שאין עושים מעמד ומושב אלא רק בבית הקברות והוא עשה בעיר.

ורבא אמר שהוא טעה בדבר רביעי, שאין עושין מעמד ומושב אלא במקום שנהגו, ובאותו המקום לא נהגו לעשות מעמד ומושב.

שואלת הגמרא על מה שאמרו רב יוסף ואב"י שאין עושים מעמד ומושב ביום השני ושואין עושים אלא בבית הקברות שהרי שנינו לעיל בברייתא שאמרו לר' יהודה שמותר לעשות מעמד ומושב בשבת, ואם עושים זאת רק ביום הראשון ובבית הקברות, הרי לא האבילות מתחילה רק לאחר הקבורה, ולא קוברים בשבת, וממילא היום הראשון לא יכול לצאת לעולם בשבת, וכך גם לא יתכן שיקברו בשבת.

ועונה הגמרא שמדובר בעיר הסמוכה לבית הקברות ובאופן שקברו את המת ממש לפני השקיעה.